

Izšla vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori:
2657 S. Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

CHICAGO, ILL., PONDELJEK, 4. NOVEMBRA (NOV. 4), 1935. Subscription \$6.00 Yearly. STEV.—NUMBER 215
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1102, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Novi načrti pred Ligo narodov za ohranitev evropskega miru

Bojazen, da bo sedanji spor z Italijo pognal evropske države v vojno, se je povečala. Anglija predlaga reorganiziranje strukture Lige narodov. Italijanski kralj podprl Mussolinijevo vojno v Afriki. Angleški premier ošvrkal italijanskega diktatorja. Deževni nalivi ovirajo prodiranje italijanske armade v južnem delu Abesinije

NAJNOVEJŠI POLOŽAJ
Liga narodov je v soboto zavrnila, da se svetovni boj kot tak začne 10. novembra. Mussolini se ne misli na mir, ampak na odredil je represalije proti tujim, ki podpirajo boj kot Lige narodov. Mussolini zahteva nevtralizacijo gibraltarskega morja.

Italijanska armada je začela svojo ofenzivo na severni italijanski fronti. Zvečer, 2. nov. — Vodilni evropski državni študirajo nove načrte, ki naj bi obvarovali Evropo pred katastrofo, dočim poleti odbor še vedno razpravlja o tehničnih potežkah v zvezi s pripravo ekonomskih in drugih sankcij proti Italiji. Diplomate se zavedajo nevarnosti, katero je ustvaril italijansko-afriški konflikt. Vsa znanja kažejo, da bo ta konflikt postal novo evropsko vojno in te države bodo.

Priznaje se, da bo sankcijski odbor Lige narodov danes določil datum izvajanja bojkotne akcije proti Italiji. S tem bo Liga narodov prvič v zgodovini skušala enotno določiti določbe XVI. člena povelja, da bo ta konflikt postal novo evropsko vojno in te države bodo. Med načrti, ki naj bi onemogočili tako katastrofo in so bili včeraj na razpravi, so naslednji: Predlog Velike Britanije za reorganiziranje strukture Lige narodov na širši podlagi z namenom, da bi Nemčija ponovno stala v Ligo narodov in eventuelno tudi Združene države.

Francoska sugestija glede ohranitve pakta med Italijo, Francijo in Anglijo, kar naj bi omogočilo pogajanja za doseg miru v Afriki. Ponovna odobritev in morda tudi tolačenje lokarnskega paktu, da se začne meje zapadne Evrope. Organiziranje splošne evropske zaščite s sodelovanjem Nemčije. Vsi ti načrti so medsebojno povezani in se nanašajo tudi na odnose med sovjetsko Rusijo in Japonsko. Bili so predmet razprave, katere so se udeležili Anthony Eden, reprezentant Anglije v Ligi narodov; Samuel Hoare, angleški zunanji minister, in francoski premier Laval. Rezultati razgovorov je bil imenovan tudi baron Pompeo A. Nacel, italijanski delegat v Zvezi.

Ti državniški so mnenja, da bi Italijo in Nemčijo niso podlage. Uverjeni so, da je nemogoče nekakšno vrsto mednarodnega programa, ki naj bi ublažil napetosti. Z vsakim dnem postaja jasnejše, da zadovoljiva rešitev italijansko-afriškega konflikta ni mogoča v sedanjih okoliščinah. Možnost je, da sankcije ne bodo učinkovite in v tem primeru bi Liga narodov izgubila svoj prestiž. Druga možnost je, da bi v tem trenutku Mussolinijeva vojska, ki je v tem trenutku niha, ne more v tem trenutku nihče. Velika Britanija sluti, da bi tak položaj ne bi prinesel pozitivnih koristi.

Skratko stališče, ki ga je zadrževali v sedanji krizi, ne more v tem trenutku nihče. Velika Britanija sluti, da bi tak položaj ne bi prinesel pozitivnih koristi. (Dva je na 3. strani.)

Domače vesti

Se o Razpotnikovi nesreči
Arma, Kans. — Rojak Mike Razpotnik, o čigar nesrečni smrti smo poročali zadnji teden, je s samokolnico peljal premo domov, ko ga je neki farmar povozil z avtom. Odpeljali so ga v bolnišnico, v kateri je živel tri dni, toda ves čas v nezvesti. Farmar je pa v zaporu pod obtožbo uboja. Pokojnik ni bil pri nobenem podpornem društvu. Pred leti je bil član SNP, a društvo je pustil, ko mu je šla slaba.

Mrtvoud ga je zadel
Steubenville, O. — Joseph Penko, predsednik društva 678 SNP, je šel 27. oktobra zdrav na delo, ob pol dveh popoldne ga je pa zadel mrtvoud in zgrudil se je na tla. Vsa desna stran telesa mu je odvenela. Zdel se nahaja v bolnišnici Ohio Valley v zelo slabem položaju. Penko je oženjen in ima štiri majhne otroke, ki so vsi člani SNP.

Trije novi grobovi v Illinoisu
South Chicago. — V bolnišnici je umrla Mary Bevk, ki je bila dolgo časa bolna. Podlegla je operaciji. Zapušča štiri sinove in tri hčere. Druge podrobnosti nam niso znane.

Waukegan, Ill. — Tu je umrl
rojak John Hodnik, po domače Zontov. Druge podrobnosti niso znane.

La Salle, Ill. — Nagle smrti
je umrl v tukajšnji bolnišnici radi srčne hibe rojak John Perše, star 59 let in doma iz Dolnje vasi pri Šmarjeti na Dolenjskem.

Stiri Slovence v radiu
Lisbon, O. — Stiri Bergantove sestre bodo igrale v torek, 5. novembra, od treh do štirih popoldne na radiopostaji WVVV v Wheelingu, W. Va. Vse štiri so članice SNP.

Dvoje grobov v Clevelandu
Cleveland. — Zadnje dni je umrl mladenič John Mohar, star 26 let. Tu zapuša brata in dve sestri, v starem kraju pa očeta. — Umrla je Barbara Preveden, stara 33 let.

Atentat na visoke kitajske uradnike

Vlada oklicala obsedno stanje v Nankingu

Nanking, 2. nov. — Kitajski premier Wang Cing Wei je bil težko ranjen v atentatu, ki ga je včeraj izvršil član vladne opozicije, čigar imena vladne avtoritete še niso objavile. Poleg premijerja so bili obstreljeni trije drugi visoki uradniki — Tseng Cui Min, železniški podminister; Kan Hai Kuang, načelnik vladnega političnega biroja, in Čang Ci, bivši predsednik justičnega departmanta. Premier in železniški podminister bosta najbrž podlegla ranam.

Atentator je bil ubit takoj po napadu, toda ugotovljeno še ni, ali je izvršil samomor ali so ga ustrelili drugi. Po atentatu je vlada razglasila obsedno stanje v Nankingu.

Nemčija dobi odmerke masla

Berlin, 2. nov. — Zaloga surovega masla v Nemčiji je tako majhna, da je Hitlerjeva vlada včeraj odredila trgovcem prodajo masla v majhnih odmerkih po kilogramu v tednu. Ker prihranjuje tudi maslo in raznih drugih maslač, prihajajo odmerki tudi za to blago.

Pritisk unij na WPA v New Yorku

**Relifni delavci dobili
zvišanje plač in skrajšanje delovnika**

Albany, N. Y. — Zastopniki gradbenih unij, ki so se zbrali na posebni konferenci iz vse države, so administraciji relifnih del dali tako učinkovit ultimatum, da so takoj dobili zvišanje plač za 10% in skrajšanje delovnika. V ultimatu pravijo, da bodo gradbene unije "potegnile na stavko delavce pri vseh projektih WPA, če direktor Herzog ne pristane na naše zahteve."

L. W. Herzog je direktor državne WPA. Zastopnikom je povedal, da je op brez moči glede zahteve za višje plače in krajši delovnik, ker o tem odločajo le v Washingtonu. Ko pa je videl solidarnost unij, ki so stopnikov, je takoj drugi dan naznanil zvišanje plač za deset odstotkov in skrajšanje delovnika od 140 do 120 ur na mesec, odnosno na 128 ur.

Po 120 ur naj bi delali relifni delavci v treh okrajih — Westchesterju, Nassauju in Suffolku — po ostalih okrajih razen New Yorka pa po 128 ur. V New Yorku so relifni stavbni delavci že zadnjič dobili skrajšanje delovnika za polovico in nadomestitev "začetnih" plač z unijami plačami. Gradbene unije so naznanile, da se s temi diskriminacijami ne zadovoljujejo in zahtevajo enako skrajšanje — na 120 ur na mesec — za vsa država.

To kapitulacijo državnega direktorja relifnih del je odobrila tudi relifna administracija v Washingtonu.

Bombni terorizem v Milwaukeeju

**Policija aretirala 43
oseb v soboto**

Milwaukee, Wis., 2. nov. — Misteriozni bombni napadi, ki so se pojavili ta teden v milwaukeeškem mestu, so danes zgodaj zjutraj rezultirali v aretiranju 43 oseb. Policija poroča, da prostori, v katerih so bile izvršene aretacije, so "običajna komunistična gnezda". Kasneje so bili vsi ti aretiranci izpušeni. Policijski navalni se nadaljujejo, obenem pa so vsa javna poslopja močno zastražena in vstop v ta poslopja je dovoljen le z izkaznico.

Dinamične bombe so začele pokati zadnje sobote in od takrat je bilo pet eksplozij. Prva je bila v mestni hiši v Shorewoodu v okolici, drugi dve v podružnicama First Wisconsin National banke in zadnji dve sta se pripetili v noči od srede na četrtek na dvema policijskima postajama. Pred vsemi temi razstrelbami je nekdo dal sileparki požarni signal in policija je z gasilci vred drvela na označeno mesto, nakar je sledila eksplozija.

Delavska šola na zapadu

Fresno, Cal. — Tudi pacifična obala bo v bližnji bodočnosti dobila rezidenčno delavsko šolo kakor je Brookwood na vzhodu in Commonwealth College na jugozapadu. Sklep za ustanovitev Western Labor kolegija je bil storjen na tukajšnji konferenci, katere so se udeležili prominentni profesorji, zastopniki socialistične stranke in raznih delavskih in farmerskih organizacij. Na tem sestanku je bil izvoljen začasni direktor, ki bo vodil delo za organiziranje šole, ki bo pod delavsko kontrolo in slonela na socialističnih načelih.

UPRAVA TVA KRITIZIRANA Z OBEH STRANI

**Farm Research ji očita
naklonjenost profitnim interesom**

REVEŽI NIMAJO KORISTI

Washington. — (FP) — Kapitalistični interesi od vsega začetka napadajo upravo Tennessee Valley Authority, ki gradi v Tennesseeški dolini elektrarne in tovarne za umetna gnojila ter razvija dotični kraj industrijsko. Napadajo je, ker jo smatrajo za "socializem" in ker konkurira in izpodriva privatne elektrarske družbe.

Zdaj je uprava tega ogromnega vladnega podjetja postala predmet kritike tudi z nasprotni strani. Farm Research Inc., ki je preiskala skoraj vse faze aktivnosti TVA, jo kritizira, ker je po mnenju te raziskovalne organizacije uprava TVA preveč naklonjena privatnim profitnim interesom. Dala jim je že mnoge koncesije, ki so popolnoma v navzkrižju s čestokrat naglašnim namenom tega vladnega projekta.

"Researcherji" pravijo, da TVA nastavlja cene elektrike bolj "v skladu z interesi privatnih elektrarskih družb kakor pa v interesu splošnosti." Sliče je tudi s prodajanjem aparatov za rabo elektrike. Uprava namreč oskrbuje družine, ki si morejo nabaviti, z električnimi pečmi in drugimi aparati za čim večji konsum elektrike. Pri nastavljanju cen pa gleda, da ne konkurira s privatnimi trgovci.

Posledica te politike je, da si ogromna večina ljudi v Tennesseeški dolini — skupaj 239,662 farmerskih družin — ne more nabaviti ne elektrike in naravno tudi električnih aparatov ne. 80% farmerskih domov še ni česar ne ve o električni razsvetljavi kljub enoletni promocijski kampanji, ker so pač preveč revni. Predno bodo ti ljudje mogli imeti kakšne koristi od TVA ali pa obratno, se bo moral izboljšati njihov ekonomski status.

In namesto da bi uprava T. V. A. pomagala revnim farmerjem z umetnimi gnojili, pomaga pa premožnim. Z umetnimi gnojili je založila "dva tisoč takih farmerjev, ki bi lahko plačali zanje." Zemlja revnih farmerjev je naravno bolj izčrpana kakor bolj premožnih, ker slednji jo lahko v večji ali manjši meri gnoje. V tej dolini je 42% farm v najemu. Štiri tisoč družin se bo moralo umakniti iz doline, ko bo Norrisov jez dognan, toda uprava še ni ničesar preskrbela za njih preselitev.

Pri konstrukcijskih delih se zamorskim delavcem godi prav tako kakor povsod na jugu. Izpostavljeni so vsem vrstam diskriminacij. Upošanih jih je manj kot dva tisoč, kar pomeni, da imajo belokožci veliko prednost. Tudi so izolirani od drugih delavcev ter opravljajo najslabše plačana dela, pravi poročilo Farm Researcha.

Zastoj v avni industriji

Washington. — Prodaja novih avtomobilov je v septembru padla za 38% ali za 25% več kot običajno v tem mesecu, poroča zvezni trgovinski departament. Iz poročila delavskega departmanta za isti mesec je razvidno, da je bila tudi upošlenost 11,7% nižja kot običajno. To se lahko tolmači s tem, da je bil letošnji trg radi velike produkcije prej naplavljen. To leto bo za avtne magne eno najboljših let, ker so pročitli izredno veliki.

620,000 delavskih glasov v Kanadi

Stranka izgubila \$15,400 volilnih vlog

Ottawa, Kanada. — Kanadska delavska stranka (Cooperative Commonwealth Federation) je dobro prestala svoj krstni volilni boj. Prejela je kljub velikemu valu, ki je postal liberalce v sedlo, 620,000 glasov, kar smatra njen vodja J. S. Woodsworth kot dobro znamenje za njeno bodočnost. Izvolila je osem poslancev.

Največ moči je pokazala v zapadni provinci Britske Kolumbije, kjer je izšla iz volilnega boja z največjim številom glasov. V tej provinci je prejela 89,547 glasov, liberalci 85,012 glasov in konservativci okrog 75,000 glasov. Komunisti so prejeli po vsej Kanadi 26,200 glasov.

Na drugi strani je delavska stranka, ki ima socialistični program in so socialisti njena glavna sila, trpela večje finančne izgube. V Kanadi mora namreč vsak kandidat položiti \$200 volilne kavelje, katero izgubi, če ne dobi predpisane minimalnega števila glasov. Na ta način je delavska stranka izgubila \$15,400. Woodsworth smatra zadnje volitve le "za začetek našega boja. Prihodnje leto bo videlo dobro organizirano in scementirano socialistično stranko."

Potres je posledica ledne dobe

**Sedemnajst držav se je
zmajalo zadnji petek**

New York. — Ameriški geologi, in seismologi, posebno dr. L. Don Leet, seismolog na učilišču Harvardu, so menja, da potresni val, ki je šel zadnji petek zgodaj zjutraj čez sedemnajst držav ameriške Unije in obkrožil ga je okrog 40 milijonov ljudi, je bil posledica zadnje velike ledne dobe, katere je izginila pred 25,000 leti. Severna Amerika — in obenem severna in centralna Evropa ter Azija — je bila v omenjeni dobi dolga tisočletja pokrita s plastjo ledu, ki je bila eno ali dve milj debela. Silna teža te ledene plasti je stisnila zemeljsko skorjo daleč v notranjščino in ko se je led otajal, je zemeljska tesnoba začela popuščati in ta proces popuščanja ali "iztezanja" se vrši še danes v obliki potresov, kakršnega je Ameriki občutila zadnji teden. To ni bil vulkaničen potres, kakršen je v navadi na pacifičnem obrežju in v Mehiki. Geološki znanstveniki so menja, da potresni vali, kakršen je bil zadnje dni, se bodo ponavljali v Ameriki toliko časa, dokler se davno stisnjena zemlja spet ne izravna v svojo normalno lego.

Potres zadnjega tedna je povzročil veliko škodo in pet oseb je izgubilo življenje. Največja škoda je v Montani, zlasti v mestu Heleni, kjer se potresni sunki ponavljajo skoro že tri tedne.

Italijanski ujetnik dobi službo v Abesiniji

Addis Ababa, 2. nov. — Cesar Selassie je sprejel prvega italijanskega ujetnika, ki je bil do slej pripeljan v prestolnico. Piše se Clemente Sergio in doma je z Reke ter star 23 let. Po prijateljskem razgovoru s cesarjem je slednji pozval nekega Grka, lastnika garaže, naj da ujetniku službo, preskrbi hrano, obleko in prenočišče. Dalje je Selassie povedal ujetniku, da bo on plačal potrebne stroške zanj, da se bo vrnil domov, ko bo vojna končana. "Gospod, preveč ste prijazen," je rekel Sergio: "Rajši ostanem tukaj in opravljam službo mehanika."

ŽELEZNIČARJI ZA PODRŽAV- LJENJE LINIJ

**Socializiranje zahteva-
jo radi bankirske
kontrolne prog**

PRICELISKA PANJO

Washington. — Železničarske unije se zopet vržejo v kampanjo za podržavljenje železnic in so v ta namen odprle urad v Washingtonu, ki bo vodil agitacijo. Za načelnika urada so postavile Arthurja Keapa, urednika glasila unije železniških telegrafistov. Pritisk za podržavljenje železnic bo storjen že v prihodnjem kongresu.

Pred 15 leti so železničarji vodili močno agitacijo za podržavljenje železnic, katere je bila vlada prevzela pod svojo kontrolo med vojno. V ta namen so izdelali tako zvani Plumbv načrt, ki je določal poleg podržavljenja tudi demokratično upravo industrije. Prav radi te kampanje se je leta 1920 izrekla za socializiranje železnic tudi Ameriška delavska federacija na svoji montrealški konvenciji. Z vrnjenjem železnic privatnim upravam je ponehala tudi ta agitacija železničarskih unij. Trajala je še nekaj let in v dobi "velike prosperitete" zaspala. Letos so se železničarske unije po svojih voditeljih in nekatere tudi na konvencijah ponovno izrekle za podržavljenje te industrije.

Do tega koraka so jih privedli razni vzroki. Glavni vzrok, kakor je rekel Keep poročevalec Federaliziranega tiska, je vsekakor bankirska dominacija železnic, katere smatrajo za kravo, katero naj krmi ljudstvo, oni jo bodo pa molzli.

Drugi vzrok je, ker bankirji bolj in bolj pritiskajo na upravo, da čim bolj reducira obratne stroške. Posledice najbolj občutljivi železniški delavci vsled velike brezposelnosti in slabe uposlavitve. Zadnja leta jih je bilo odsovljenih več stotisoč, za mnoge pa reduciran zaslužek na nekaj dni v tednu radi vedno večjega priganjanja.

Tretji vzrok je vprašanje penzij. Prvi železničarski pokojninski zakon je vrhovno sodišče razveljavilo, češ, da ni ustaven. Tik pred zaključkom je zadnji kongres sprejel nov, nekoliko spremenjen zakon, katerega lahko doleti alična usoda kot prvega. Voditelji železničarjev so potem prišli do zaključka, da je najbolje, ako vlada prevzame železnice, ker potem bo rešeno tudi vprašanje pokojnine kolikor se tiče ustavnosti ali neustavnosti. Če vlada prevzame železnice, vrhovno sodišče tudi ne bo moglo razveljaviti pokojninskega zakona.

Wall street se spravi nad Guffyjev zakon

Washington. — Po mnenju Johna L. Lewisa, predsednika UMW, stoji American Liberty liga, propagandna organizacija Wall streeta, za odklop petih velikih premožnostnih družb, ki so zaključile, da bodo ignorirale Guffyjev zakon za regulacijo premožnostne industrije. Med temi družbami sta Mellonova Pittsburgh Coal in Rockefellerjeva Consolidated Coal, ostale tri pa kontrolirajo wall-streetški bankirji.

Paragvaj pustila Ligo narodov

Zeneva, 2. nov. — Republika Paragvaj v južni Ameriki je včeraj formalno prijavila svoj izstop iz Lige narodov. Vzrok izstopa je akcija Lige proti državi, ki je bila v vojni z Bolivijo.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodnina: za Zdržene države (taven Chicago) in Kanada
\$2.00 na leto, \$1.00 na pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago
in Cincero \$2.50 na leto, \$1.25 na pol leta; za inozemstvo
\$3.00.
Subscription rates: for the United States (except Chicago)
and Canada \$2.00 per year, Chicago and Cincero \$2.50 per year,
foreign countries \$3.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. — Rokopisi dopisov in nenapisanih
članov ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, po-
vesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slovenski
jezik, če je priložil poslatnico.
Advertising rates on agreement. — Manuscripts of communica-
tions and unsubmitted articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datumi v oklepaju, na primer (Avg. 31, 1935), pomenj "valega
lunna na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla za-
poselnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne utavi.

Mussolinijeva vojna je "božja misija"!

Ameriška časnikarska agentura Associated Press je pred nekaj dnevi razširila vest iz Milana v Italiji, da je kardinal Schuster tamkaj blagoslovil Mussolinijevo vojno kot "božjo misijo, katero je sam Bog poslal v Afriko z namenom, da odpre Abesinijo katoliški veri in rimski civilizaciji".

Vest se glasi, da je kardinal Schuster rekel med drugim v milanski stolni katedrali pri ceremoniji zadušnice za onimi fašisti, ki so padli med pohodom v Rim pred trinajstimi leti:

"Zahvalimo Boga, ki je na čelu narodne in katoliške misije v Abesiniji v tem velikem momentu, ko se tamkaj vijejo zastave italijanske armade in blešči Kristusov križ, ki odpre Abesinijo katoliški veri in rimski civilizaciji".

Kardinal Schuster je dalje rekel, da Italija mora biti srečna in zadovoljna pod fašizmom, ki prinaša "narodno moralo, kakršno si želi katoliška cerkev".

To blagoslovljanje Mussolinijeve vojne, katero "sam Bog vodi, da odpre Abesinijo katoliški veri in rimski civilizaciji", to slavo petje fašizmu ni nič novega s strani italijanskih glavarjev fašistične cerkve. Edino za ameriške katoličane je to morda novica — a še ti ne bodo hoteli verjeti, da je kardinal res to rekel. Za vse one, ki malo globlje poznajo sveto cerkev in rimsko civilizacijo, so take izjave že stara stvar. Saj ni to prva vojna, roparska in osvajalna vojna, katero so glavarji rimske cerkve blagoslovljali, ker jim je odprla novo polje za razširjanje njihove "civilizacije" — odprla nov vir dohodkov.

Rimska cerkev se pod streho fašizma zelo dobro počuti. To so njeni glavarji že nešteto krat priznali. Italijanski hierarhi se ni tako dobro godilo že 65 let, odkar je papež izgubil svojo državo; hierarhija je na toplem, pri polnem koritu in vsa srečna ob fašistični diktaturi, zato pa blagoslovlja to diktaturo in pripoveduje zabiti ljudem, da jo sam Bog vodi.

Italijanska hierarhija naj le suši seno, dokler sije Mussolinijevo, fašistično sonce. Saj ne bo dolgo sijalo! Oblaki se že zbirajo in kadar pride prava nevihta v Italijo — ne bo hierarhija več mislila na blagoslove. "Božje vodstvo" ne bo takrat nič pomagalo!

Demokratska Italija, ki vstane iz razvalin Mussolinijeve zasužnjene Italije, prerajena v demokratsko republiko, v kateri bo italijansko ljudstvo prvič imelo pravo svobodo in odločilno besedo, ne bo tako kmalu pozabila na največje zaveznika barbarskega fašizma, na desetno roko fašističnega tiransta — rimsko cerkev.

Takrat spet pridejo mršava leta — in upajmo, da pridejo ta leta za vedno — za italijansko hierarhijo, ki bo strašno rentočila in cvilela po fašističnih zlatih časih in to cviljenje bo nedvomno odmevalo v katoliškem tisku v Ameriki kot "uničevanje verske svobode v Italiji". Pametni ljudje bodo to bodoče mijavkanje pravilno razumeli. Spomnili se bodo na leta fašistične Italije, ko je rimska cerkev imela vso svobodo in ko je bila stodstotno zadovoljna, da niso protifašistični elementi z jugoslovanskimi katoličani v Primorju vred imeli nobene svobode!

Kardinalu Schusterju — upajmo, da bo še dolgo živel — se bo tedaj silno kotalo po zlatih fašističnih letih.

Zmožnost privatnega kapitala

Ko je pred dobrim letom Rooseveltova administracija prav nerodno eksperimentirala s transportiranjem pošte v zraku v vojaških letalcih in ko je v kratki dobi več vojaških letalcev izgubilo življenje pri tem poslu, je burbonski tisk zagnal strašen krik glede "nesposobnosti vladne transportacije". Krik je kulminiral v besni burbonski zahtevi: "Naredite konec klanju letalcev in dajte pošto privatnim letalskim družbam, ki so edine zmožne tega posla".

Roosevelt se je ustrašil in brž vrnil koncesijo razvažanja pošte privatnim družbam. Od tistega časa se je pripetilo mnogo letalskih nesreč na privatnih linijah in mnogo ljudi je bilo ubitih. Bak se dni je padlo novo letalo United (Dolje v zadnji koloni.)

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

Poročilo iz Detroita

Detroit, Mich. — V dnevniku Prosveti sem videla, da Tom Mooney, znana žrtev razredne pravice, apelira na delavce za prispevke za obrambo pred sodiščem. Zato sem sklenila, da poskusim v ta namen nabrati nekoliko prostovoljnih prispevkov.

Na večerinki društva Young Americans št. 564 SNPJ in na proslavi 30 letnice Proletarca sem nabrala spodaj navedene vsote, ki so jih darovali sledeči:

K. Krafnz \$1; po 50c so prispevali Rudolph Bernik, Joseph Devjak in Jakob Babič; Paul O. Cepek 40c, Louis Urbančič 30c; po 25c: M. M. Klarich, Herman Rugel, Raymond Traunik, Anton Jurca ml., Leo Junko, Frank Kovach, John Dolenc, Anton Grum, Joško Oven, John Berlig, Tony Obrancovich, Matthew Klarich st., Anton Cedilnik, Joe Anžiček, Rudolph Zora, Frank Režišnik, Frank Skirbe, Andrew Sluga, Joe Obrancovich, Max Judnich in Anton Potokar; po 20c Martin Cetinski in Frank Kuhovski; po 15c Anton Stiffler in Frank Oblak; po 10c: Frank Hostnik, Herman Grebenc, Joe Cerne ml., Estok Menton, Rudolph Laurence, John Rahar, Valentin Majzel, Leo Kocjan, Joe Aubl, Jack Ločnikar, Frank Verholc, Anton Stefančič, Leo Sinkins in neimenovani. Skupaj \$10.55.

V slučaju, da sem se zmotila pri nabavi imen ali vsot, prosim, da mi prizadeti oprostijo. Denar sem poslala potom draftnega čeka za vsoto \$10.28, ker sem porabila 13c za stroške, 14c sem pa izgubila, torej 27c manj kot je znašala celotna vsota. Oznano vsoto sem poslala na naslov: Tom Mooney Moulders' Defense Committee, Box 1475 X, San Francisco, Calif.

V imenu Toma Mooneyja se iskreno zahvaljujem vsem prispevateljem v upanju, da bo Tom Mooney kmalu prost, ako je kje le še iskra pravice. Sramota za Ameriko, da drži nedolžnega človeka že 19 let v ječi. Pa kaj hočemo. Nahajamo se v deželi, ki je sicer svobodna, v njej pa še vedno vlada razredna pravica, ker imajo kapitalisti vedno prvo besedo v vsem javnem življenju. Tako so postali žrtve kapitalistične pravice tudi Sacco in Vanzetti, pokojni E. V. Debs, Tom Mooney, Billings in mnogo drugih delavskih voditeljev.

Prošlega septembra sta se ne pričakovano pojavila med nami mr. in mrs. Tomšič iz Oaklanda, Calif. Baš ko sem bila pri delu s čiščenjem hiše, katero imam v najemu, me je prišlo klicati mlajši sin, da imamo goste, znanega Detroitčana J. Berlisa in z njim "nekoga drugega iz Kalifornije." Seveda sem bila na moč radovedna, kdo so ti gostje iz daljne solne Kalifornije. Popolnoma nič se nisem nadejala daljnjih obiskov, dasi imam v San Franciscu sestrično in bratranca, ki ju pa ne poznam, pa par drugih znancev, o katerih ne vem, kje se nahajajo. Zato temvečja radovednost.

Cim sem odprla vrata, sta me pozdravila "Big" Tony in njegova žena. Seveda sem bila prijetno presenečena takega nepričakovane obiska naših prijateljev. Toplo se zahvaljujem za pozdrave, ki sta jih obiskovalca prinesla iz Kansasa in drugih krajev. Osebo se ne morem zahvaliti, ker mi niso znani njih naslovi. Posebno iz Kansasa in Illinois mi skoro sleherni prinese pozdrave. Pozdravljam vse skupaj s temi vsticami.

Ves čas, ko sta se mudila v Detroitu Tone in njegova žena, smo se imenitno zabavali. Na koncertino se on dobro razume; jo zna bolj urno sukati ko jaz metlo. Lepe melodije izvajajo iz nje njegovi spretni prsti. Tudi mene je "naštimal," da sem zaigrala en komad na njegovo koncertino, četudi ne znam na noben drugi instrument igrati kot le na — gramofon in radio. Uredil je tako, da me je posadil na stol, na vsako stran je postavil enega moškega, on pa je počen odzadaj in tako igral na koncertino, ki sem jo imela na

svojih kolienih, tako da je izgledalo, kakor da bi jaz vlekla meh. Želeli smo si, da bi Tomšičeva ostala delj časa pri nas v Detroitu.

Pred kratkim smo kupili polopje, v katerem smo tukajšnji Slovenci že precej časa imeli svoje shajališče ali nekakšen dom. Poslopje ni tako, kakršno smo hoteli imeti; saj takega najbrž nikdar ne bo, vsaj kmalu še ne. Vendar je nekaj boljše ko nič. Toda vse je mogoče, če je volja. Saj je nekoč John D. Rockefeller dejal, ko je dečku dal kvodder, da "je tudi on začel s kvodrom." Torej vidite, počasi se daleč pride. Tudi znana detroitska verižna Kroegerjeva trgovina je začela z malim, z enim konjem in vozom, ki je vozila grocerijo po cestah. Kroeger se je torej razvil iz navadnega branjeveca ali kramarja v veletrgovca. Danes ima na stotine trgovin samo v tem mestu. Zato se pa nikar ne ustrašimo, kajti imenovano poslopje ni preplačano in ga torej tudi ne bo težko vzdržavati.

Kmalu bo konec tekočega leta. Kaj bomo naredili mi delavci z dividendami, ki se obetajo prihodnji mesec delničarjem raznih korporacij? Mene že skrbi, kam jih bom spravila. Banke niso varne, zraven pa še tako redke, da te vzame pol dneva predno prideš do najbližje. V starih dobrih časih je bila po ena na vsakem oglu, včasih pa tudi kar po dve. Sedaj so menda še vedno pokrite z debelim ledom, da jih ni videti. Četudi smo imeli že precej pasjih dni, odkar so banke zamrzile, se še vedno niso odvajale in tudi ne vem, če se sploh bodo. Well, časi se res spreminjajo, z njimi pa tudi mi ljudje.

Bojim se, da ne bi urednik zmetel teh papirjev v tisti svoj koš ali pa z njimi zakuril pod kotlom, zato rajši neham.

Katherine Krafnz.

Prošli rudarski boji in drugo

Gross, Kans. — Da se ne pozabi že skoro pozabljen diktator, ki je paševal kot guverner v naši državi od l. 1919 do 1923, Henry J. Allen, ne bo škodilo, če obudimo nekaj spominov iz tistih let.

Henry se je proslavil s sovražstvom do organiziranega delavstva. Posebno je vzel na piko tukajšnje rudarje. Prvič v splošni stavki rudarjev v jeseni l. 1919, ko je poslal milico na pomoč premogovnim baronom, da so stražili prazne premogovnike. Ker je bila stavka sto-

odstotna in mirna, s provokacijo ni bilo nič, je na njegov pristisk legislatura sprejela takozvani "Industrial Court Law", ki naj iztrga delavcem edino orožje, pravico do stavke. Ker je imel na svoji strani lastnike premogorov in Johna L. Lewisa, predsednika U. M. W. of A., je toliko uspel, da je povzročil precej zmešnjave v takozvani protestni stavki, ko je bil Aleksander Hovat z ostalimi uradniki distrikte org. U. M. W. vržen v šestmesečni zapor. Izključevanje iz organizacije se je na povelje Lewisa vršilo na debelo, češ, da je stavka nelegalna.

Končno je pred višjim sodiščem ves njegov načrt padel v vodo. Nakopal si je pa jezo delavcev in farmerjev, ker so zadnji z davki drago plačali njegove pustolovščine, ki jih je vzpirljal s svojo milico v času protestne stavke.

Po izvolitvi Chas. Curtisa, tedanjega zveznega senatorja, podpredsednikom Z. D. leta 1928, je tedanji kansaški guverner zopet privlekel Henryja v politično areno in ga imenoval zveznim senatorjem na izpraznjeno mesto. Pri volitvah, ko je kandidiral za isto mesto, je pa vsled sovražne taktike do organiziranega delavstva, pošteno pogorel.

Sedaj je tukajšnji lokalni list objavil njegov intervju z Mussolinijem kot poročevalec Associated Pressa. Na vso sapo hvali diktatorja, kot vzornega gospodarja in pametnega očeta vseh Italijanov, ki nima nobene nasprotnika v celi Mussoliniji. Pravi, da bo stalno pisal članke za Associated Press. V kakšnem tonu bodo pisani, si lahko že naprej naredimo sliko. Mimogrede se lahko ustavi še pri Hitlerju. Ene vrste ptič skup lete.

V nedeljo 20. okt. se je vršila četrtletna seja našega pogrebnege zavoda v Frontenacu. Iz poročil poslovdnje in direktorjev je razvidno, da zavod ima še vedno trnjevo pot radi nezadostnega patroniziranja lastne ustanove od strani rojakov. V več slučajih se še rojaki rajše poslužujejo privatnih pogrebnikov, dasi vedo, ali bi morali vedeti, da se naš zavod lahko primerja z vsakim privatnim pogrebnikom. Poleg tega je bilo že mnogokrat dokazano, da so naše cene nižje kot drugod. Opazka, da nekateri naši rojaki bojkotirajo pogrebe, ki jih imajo v oskrbi privatni pogrebnički, je v redu. Nikomur se ni treba obračati na privatnike, ker imamo lastno podjetje. Na razpolago je v vseh nerescah, bodisi ambulanca ali pa za smrtni slučaj. Kljub vsemu je mnenje poslovdnje, če v ostalem delu leta ne bo slabši pro-

Norman E. Fiske, katerega je ameriška vlada poslala v Rim kot vojaškega opazovalca.

met, bo ob koncu leta podjetje izplačalo nekaj dividend na delnice.

Rojaki, poslušajte se svojega podjetja!

V soboto zvečer 9. nov. bo soc. klub iz Arme priredil slavo 30 letnica Proletarca. Klub bo poskrbel, da bo posetnikom nudil bogat program, kot ga zna aranžirati samo klub. Saj veste vsi, ki ste posekali prejšnje klubove prireditve, da je to edina organizacija v tem okrožju, ki nudi kulturni program, da ga je vredno posetiti. Proletarec stopa čez trideseto leto trdega dela. Trideset let oznanja in gladi pot, ki vodi v lepšo bodočnost. Trideset let prebujanja, dramati ter bodri sotrpine, da vztrajajo v pravični borbi za socialno pravičnost.

John Sular.

Politična preosnova v Wisconsinu

V akciji so vse delavske in farmerske skupine

Milwaukee. — Kot rezultat druge konference zastopnikov raznih farmerskih in delavskih cij, naznanjen, da politično zedificirani organizaciji je Henry Ohl, predsednik državne delavske federacije delovnih mas v Wisconsinu ni več daleč.

Konferenca so se udeležili zastopniki državne delavske federacije, železniških bratovščin, Workers Alliance (brezposelnih), Farmers Equity unije, Farmers Holiday zveze, Wisconsin Milk Poola, farmersko delavske progresivne lige, progresivne stranke in socialistične stranke.

Ohl je rekel, da so bili vsi zastopniki zadovoljni z dosedanjimi razgovori za skupno politično akcijo. Na zadnjem sestanku so razpravljali o poročilu ožjega odbora. Gibanje za skupno politično akcijo, najbrž pod novo politično stranko federativnega značaja, se bo skristaliziralo na državni konferenci, katero imajo te organizacije na vidiku. Kdaj se bo vršila, še ni določeno.

Goeringov bratranec relifni delavec v Ohnu

Cadiz, O. — Karl Goering, nemški priseljenec in danes ameriški državljan, ki je relifni delavec v kamnolomu pri Freeportu, je bratranec Hermana Wilhelma Goeringa, premijera Prusije, ministra letalske mornarice, generala aviacije, šefa nacijske tajne policije in desne roke diktatorja Hitlerja. Karl, ki je prišel v Ameriko pred vojno, se ne briga dosti za svojega proslulega bratranca. Dolgo let je kopal premog v Bellairu in Shadysidu, O., pred leti se je pa preselil na farmo in danes dela v kamnolomu, ki je relifni projekt PWA.

Meta Berger govori o Rusiji

Chicago. — Meta Berger, žena pokojnega kongresnika Victorja Bergerja in prominentna socialistinja, bo pod avspicijami socialistične stranke šla na govorniško turo. Govorila bo o Rusiji, katero je obiskala zadnje poletje in prinesla dobre vtise.

Filipinski otoki - nova neovisna država

Baš v času, ko Liga narodov skuša ustaviti vojno v Afriki, ki hoče zatreti neodvisnost rodavne države, ne bi moglo biti večjega trasta kot dejstvo, da so v istem času Združene države podile Filipinskim otokom neodvisne države.

Združene države so Filipincem že zdavnaj obljubile, da jim dajo neodvisnost čim prej, da so, in Združene države so držale svo besedo. Težko je najti enakega primera v zgodovini, da bi se kakšna država prostovoljno rekla kakšni pokrajini, prisvojeni z orožjem, merika je dala svetu sijajen vzgled. Dne novembra tega leta bo filipinska republika slavnostno inavgurirana v prisotnosti podpredsednika Združenih držav Garneja kot gosta ve vlade v tem slavnostnem trenutku. Sled bo desetletna prehodna doba, po preteku katere filipinski otoki izidejo popolnoma izpod tektorata Združenih držav. Ameriška vlada je obvezala zapustiti svoje vojaške postojane na otokih in sklopiti s filipinsko vlado pogodbe rabe mornariških postojank in vzajemne svobodne trgovine.

Neodvisnost pride Filipincem po več kot tih stoletjih burne zgodovine. Ko je Magellani ki je prvi objadral svet, odkril Filipinske otoke l. 1521 in jih prisvojil v imenu španske kralje, je vzel 44 let predno se je ustanovila španska naselbina. Otoki so bili tako imenovani v čast španskemu kralju Filipu II. Zato toki pokazujejo vpliv španske kulture na njih poljih, vstevši jezik, zakone, običaje, kal tudi krasne vezenine Filipincev. Mnogi pravale, ki so Malajci po plemenu, imajo prišpanske in tudi kitajske krvi.

Dan 1. maja 1898 je bil drugi najpomembnejši dan v zgodovini Filipinov, ko je namerški admiral Dewey potopil špansko bomoje v Manilem zalivu in s tem končal špansko nadvlado. Od tedaj so Filipinci napredovali na gospodarskem, zdravstvenem in svetnem polju.

Za časa ameriškega gospodstva je število poskočilo od 2000 na več kot 6500. Ko so Združene države prevzele otoke, je bilo le 120 njeleznice; sedaj jih je 837 milj. Pa ni niti do od tega, ko edino prometno sredstvo so bili romodni vozovi s priprgo bivolov. Dandana na tisoče avtomobilov drvi po krasnih, modnih cestah. Amerikanci so tudi revolucionalni filipinski sport, kajti mesto starega, macega športa petelinskih borb imajo Filipci baseball, football, boksanje in druge šport priljubljene v Ameriki.

Filipinski otocije obstoja iz 7083 otokov, čjih in manjših, in se razteza več kot tisoč nje južno od Taiwan do Bornea in vzhodno francoske Indokine. Dežela predstavlja čud protislovje dežele zapadne kulture in kršče sive sredi orientálnih pokrajin mohandancev in budistov.

Prebivalstvo Filipinskih otokov se je l. 1910 cenilo na 13,636,000. Glavno mesto, Manila, ma več ko 400,000 prebivalcev. Vsi prebivalci otokov so Filipinci razun 70,000. Špansčina uradni jezik. Prebivalstvo pa govori osmr različnih jezikov in več ko 80 narečij.

Izmed pridelkov Filipincev so kokosov okopra (posušeno kokosovo jedro) in kokos olje. Sladkor tvori tudi važen izvoz kakor tobak. Krasni gozdovi zalagajo ne le dragoc les, marveč tudi gumij in kalofonijo. Manihlan se rabi za polne vrvi po vsem svetu. Mnogo drugih poljedelskih pridelkov se izv s Filipinskih otokov.—FLIS.

Sport za bolne na srcu

Pretirano uganjanje sporta utegne srču doovati živčno, pa tudi organsko. Kdor nima ca prav v redu, naj goji sleherni sport sa zmerno in s pametjo.

Kolesarjenje in planinstvo hudo utrud srce, zato sta nevarna sporta. Nič manj narren ni lov, zlasti v hribovitih loviščih. Lo se telesno utruji, živčevje mu je nepresto napeto in razburjeno, poleg pa niti primer hrane nima in slabo vreme mu nagaja. dovolj je to, zvečine celo preveč, tudi za orja in zdravega človeka.

Sleheri sport pa, ki le količkaj diši po tmanju, je za srce od silne nevaren. Tudi tanje in branjež žoge, zlasti živčevje je pri neprestano in preveč prizadeto.

Zdravo je drsanje, seveda samo zmerno. Tekme že razburjajo, zato naj pa se jih bo na srcu ogibajo. Prav tako je z jezo; na m nem konjiču je v zabavo in krepitev.

Ples je že nevarnejši. Na plesiščih je slab prašen vzduh, pa tudi akustika, da sledi obrzdanu svojem uhotenju ali se predaš tu mu vplivu, je prav velika.

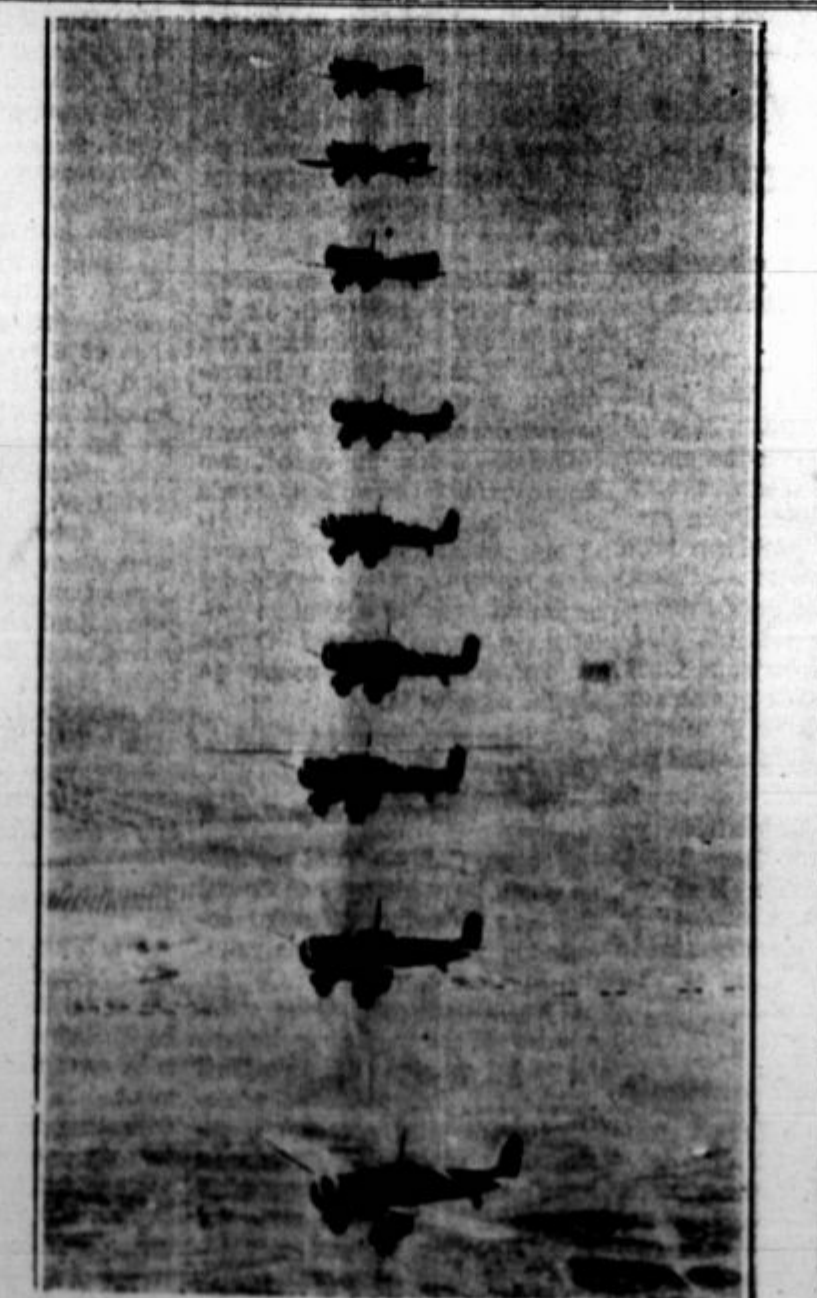
Veslanje utegne bolniku celo prijati, če zmno in stoji vesla.

Tenis krepi vse mišice in ni v škodo, da igrati ga je treba v zabavo ne pa tekmo za uspeh.

Kroket je nedolžna igra, ki ne more nikom škodovati.

(Dolje iz prve kolone.)

Air Lines v Wyomingu in štirje aviatiki so gubili življenje. Zmožnost pa taka? Ali je protestira? Nič! Ali se kdo zgraža nad njim ljudi v zraku? Vse tiho! Tudi vlada me Prav, prav! —

Nova ameriška bojna letala, ki lahko letijo z brzino dvesto milj na uro.

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

Liubliana.

poročno o govoru an-
zaka, nadškofa — primasa
za, ki je zavrčal po svo-
metodi napade na Vatikan,
da podpira Italijo pri nje-
periodu v Abesinijo. V res-
je svetovni tisk objavil le
izjave in govore italijan-
škofov ter tudi odstavke iz
anakega glasila, kar vse
da je Vatikan na strani

Ministrove izjave. — Sloven-
ski minister dr. Miha Krek, ki
je menda določil, da organizira
n vodi novo vladno stranko v
sloveniji, prireja shode druge-
a za drugim, odkar je minister
ako je govoril tudi v Kranju
a shodu in po-shodu še na ban-
etu. Pa je pri tej priliki napal-
al "protidržavni tisk", ki ču-
a ljudi proti vladi z izmišlje-

Slika kaže abesinske voj

Ves svet govori in piše o Absinji

ake, ki odbija napade italijans

...Fotografirani Pictoriali.
...kih vojaških letalcev.

(Nadaljevanje s 1. strani.)

talje prošnja blago, katerega so le plačale. Velika Britanija, ki ima okrog \$10,000,000 trgovskega kredita v Italiji, je odklonila o sugestijo. Stotnik Eden, reprezentant Anglije v Ligi narodov, je rekel, da bi sprejetje predloženega priporočila oviralo zvajanje bojkotne akcije proti Italiji.

London, 2. nov. — Premier

Ali ste že naročili Prosveto ali mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojem v domovino.

Slika kaže abesinske vojake, ki odbijajo napade italijanskih vojaških letalcev.

Dolina meseca

ROMAN

Spisal JACK LONDON—Poslovenil Vladimir Levstik

Mercedes Higginsova je veselo vzdihnila in se za nekaj časa potopila v svoje spomine. Saxon bi bila rada kaj več slišala o tej ženski; sodila je, da je moralo biti njeno življenje dokaj podobno življenju španskih Kalifornijcev v minulih dneh.

"Imeli ste dobro šolo," je poizkusila. "Tako lepo govorite angleški."

"Oh, angleščina je prišla pozneje, ne v šoli. A recimo da, to, kar velja za dobro vzgojo, v vseh rečeh razen v najbolj važni: zastran moških. Tudi to je prišlo šele pozneje. In moji materi se najbrže ni sanjalo — velika dama je bila, to, kar imenujejo pri vas govedarsko kraljico — ni se ji sanjalo, da bom s svojo gosposko vzgojo nazadnje postala žena nočnega čuvaja." Ob tej čudni misli se je priarčno zasmejala. "Nočnih čuvajev delavcev — oh, na stotine, kaj, na tisoče smo jih imeli, da so delali za nas. Peone — nekako to, kar pri vas imenujejo sužnje, skoro da — in cowboje, ki so lahko jahali po dve sto milj daleč, ne da bi prišli z našega ozemlja. In v veliki hiši toliko služinčadi, da je ne morem sešteti. La, la, v hiši moje matere je bilo dosti služinčadi."

Mercedes Higginsova je bila zgovorna kakor kaka Grkinja in je blodila v svojih spominih vse dalje in dalje.

"A naši posli so bili leni in umazani. Kitajci so sijajni služabniki, takisto tudi Japonci, če naletite na dobrega, a tako dobri vendar ne, kakor Kitajci. Japonske služkinje so zale in vsele, le to je, da nikoli ne veste, kdaj vas bodo pustile na cedilu. Indijci niso močni, zato pa jako ubogljivi. Na sahibe in memsahibe gledajo kakor na bogove! Jaz sem bila memsahib — to pomeni žensko. Nekoč sem imela ruskega kuharja, ki je zmerom pljuval v juho, rekoč, da je to za srečo. Kaj smešno je bilo. A mi smo to trpeli, ker je bilo tako navada."

"Koliko ste morali prepotovati, da ste imeli take čudne služabnike!" jo je izpodbudila Saxon. Starka se je pritrdilno zasmejala.

"A najbolj čudni izmed vseh so bili črni sužnji v Južnem morju, majhni, kodrolasi ljudje, ki so si prebadali nosove s koščicami. Kadar niso pazili ali kadar so kaj ukradli, so jih privezali k debli kokosove palme in jih pretepli z biči iz nosorogove kože. Bili so z nekega otoka, kjer živijo sami ljudje in glavo ločijo, in niso nikoli kričali. To so si šteli v ponos. Eden izmed njih je bil mali Vibi, šele dvanajset let mu je bilo — prav meni je stregel — in kadar je bil njegov hrbet ves razmesaren in sem jokala nad njim, se je samo smejal in obetal: "Kratek čas malo čakati jaz vzeti glava od veliki beli gospod." — Bruce Anstey, Anglež, je bil tisti, ki ga je bičal. A mali Vibi ni nikoli dobil njegove glave. Pobegnil je in divjaki v hosti so njemu samemu odrezali glavo in ga požrli do zadnjega grizljaja."

Saxon se je zdrla in njen obraz je bil resen; a Mercedes Higginsova je žbodrila dalje.

"O, to so bili razbrzdani, veseli, divji časi. Ali mi verjamete, draga, da so tisti Angleži na plantazi v treh letih popili morja šampunja, in v škotskega whiskyja in zabili v svojo prigo do trideset tisoč funtov? Ne dolarjev, ampak funtov, to je, sto petdeset tisoč dolarjev. Knezi so bili, dokler je šlo. Sijajno je bilo, veličastno. In brezumno, brezumno! Polovico svojih krasnih draguljev sem prodala v Novi Zelandiji, preden sem se spravila od ondot. Bruce Anstey si je nazadnje pogol svinčenko v glavo. Roger je postal krmar na neki trgovski

ladji s črno posadko, za osem funtov na mesec. In Jack Gilbraith — ta je bil najznamenitejši izmed vseh. Njegovi ljudje so bili bogati in visokega rodu, pa se je vrnil domov na Angleško in prodajal mačje meso okoli njihove gosposke hiše, dokler mu niso dali spet denarja, da si je ustanovil kavčukovo plantažo nekje v Vzhodni Indiji, na Sumatri, mislim — ali je bilo nemara na Novi Gvineji?"

In ko je stala Saxon spet v domači kuhinji in pripravljala večerjo za Billyja, je ugibala, kakšne želje in lakomni pohlepi so neki vodili to zagorelo, temnopoltno starko z velikega peruanskega ranča širom sveta, prav semkaj do West Oaklanda in Barryja Higginsa. Stari Barry ni bil tiste sorte človek, da bi bil kar tako zapravil svoj delež po sto petdeset tisoč dolarjev, nikar šele, da bi se bil kdaj povzpел do takega bogastva. Razen tega je govorila Mercedes samo o drugih moških, njega pa ni imenovala.

Še marsikaj je bila povedala, a le v odlomkih in drobčinah. Menda je ni bilo ne v starem ne v novem svetu velike dežele ali mesta, ki ga ne bi videla. Bila je celo v Klondikeu, pred desetimi leti; z nekaj bliskovitimi stavki je naskakala rudarje, obločene v kožuhe in obute v mokasine, kako so posipali tla svojih pivnic z zlatim prahom za tisoče in tisoče dolarjev vrednosti. Saxoni se je zdelo, da je morala gospa Higginsova povsod občeovati z možmi, ki jim je bil denar toliko kakor voda.

TRETJE POGLAVJE

Saxono, ki si je neprestano belila glavo z vprašanjem, kako bi si ohranila Billyjevo ljubezen, tako da se ne bi svezost njenega čuvstva drug do drugega nikoli obrabila in jima ne bi bilo treba stopiti z višav, po katerih sta zdaj hodila, je nehote vleklo h gospe Higginsovi. Ona je vedela vse to; prav gotovo je morala vedeti. Mar ni bila namignila, da ve stvari, ki presegajo znanje navadnih žensk?

Minilo je nekaj tednov in Saxon je bila v tem času pogosto pri njej. A gospa Higginsova je govorila o vseh drugih rečeh, učila Saxono pletenja raznih preprostih čipk in jo poučevala v umetnosti pranja in kupovanja. Nato je pa spet prišlo popoldne, ko je Saxon našla gospo Higginsovo bolj zgovorno kakor po navadi in so se besede usipale iz nje kakor nepretrgan tok, tako hitro in neuhakano, da se je druga spotikala ob drugo. Oči so ji plamtele, plamenel ji je obraz. Tudi njene besede so bile plamen. V zraku je bil duh po žgani piščali in Saxon je videla, da je bila starka pila. Živčna in preplašena, obenem pa očarana, je Saxon obrobila plateno rutico za Billyja in željno stregla na divjo ploho Mercedinih besed.

"Poslušajte, draga. Dajte, da vam povem, kakšen je moški svet. Ne bodite neumni kakor vsi vaši ljudje, ki me imajo za avšo in čarovnico z uročnim pogledom. Ha, ha! Če pomislim na to bedasto Maggie Donahue, kako potegne svojem malemu ruto na obraz, kadar se srečava na pločniku! Čarovnica sem sicer bila, to je res, a svoje čarovnije sem uganjala z možiki. O, jaz sem pametna, zelo pametna, draga. Povedala vam bom, kako delajo ženske z možiki in kako delajo možki z ženskami, tisti, ki so najboljši, in tisti, ki so najslabši. O zveri, ki je v vseh moških, in o njihovem čudaštvu, s katerim trga srca neumnih žensk, ki ne razumejo kako in kaj. Vse ženske so neumne. Jaz nisem. La, la, poslušajte."

(Dalje prihodnjik.)

Andy Poklar (Cleveland):

Spomini iz svetovne vojne

Veliko se je že pisalo o svetovni vojni in nekateri so opisali svoje doživljanje tudi v Prosveti. To me je napotilo, da tudi jaz opišem svoje spomine iz strašne svetovne morije. Ne bom omenjal datumov v zvezi z dogodki, ker sem izgubil zapisnik, v katerem sem imel vse natančno zabeleženo. Vojna furija mi je po dolgih letih še vedno v spominu in tako bom čitateljem lahko povedal čisto resnico. Razume se, da bo opis bolj površen, ker moja roka ni vajena pisanja. Pripovedoval bi že, ampak ko neizurjena roka prime za pero, ne more napisati tistega, kar bi človek rad. Hlače sem namreč tiral le v navadni ljudski šoli v Podgrajah pri Ilirski Bistrici in priznati moram, da nimam izurjenosti v pisanju.

Dne 15. aprila 1. 1915 sem bil poklican v armado. Oditi sem moral v Pulo, kjer so me po 14 dneh vezbanja poslali k odhodni stožnji in 29. maja sem moral že odriniti v Galicijo. V začetku meseca junija sem dospel v mesto Kalomeji, kjer ni bilo več nobenega civilista, ker so avstrijski vojaki nekaj dni prej pregnali Ruse iz mesta. Opazil sem

le nekaj poljskih židov, ki so se skrivali po luknjah.

V Kalomeji, ki je moralo biti pred vojno čedno mesto, je bilo takrat vse narobe. Vozovi polni železnice so ležali poleg prog in vse je bilo narobe. Tu smo ostali do 10. junija, nakar je prišlo povelje, da mora naš bataljon odriniti v strelske järke. Mene je kar mraz stresel, ker sem se bal fronte, ampak treba se je bilo pokoriti. Ko se je zmrčilo, smo bili že pripravljeni na odhod in kmalu potem smo odkorakali v črno noč. Naš bataljon so razdelili na oddelke, ki so odkorakali v presledkih, da jih ne bi Rusi opazili. Bila je tema, katero so od časa do časa razsvetlili Rusi s svojimi žarkometi.

Ko smo prišli do prvega jarka, so bili drugi že pripravljeni na odhod. Nam so v naglici povedali, kaj moramo storiti, nakar so je veselo popihali v zadnje. Tu smo ostali en teden. Bilo je vse mirno in smo opazovali dim, ki se je dvigal iz ruskih jarkov. Kmalu pa je začelo pokati na desnem krilu. Ruski topovi so grmeli in naši so odgovarjali. Ta topovski dvoboj pa je trajal samo podnevi, kajti

kakor hitro se je zmrčilo, so zaropotala strojnice. Svinčenke so žvižgale nad našimi glavami in mi smo napeto čakali, kdaj nas bodo Rusi napadli, toda to se ni zgodilo. Ko se je zdanilo, ni bilo Rusov nikjer; izginili so kakor kafa. Mislim samo si, če bo šlo tako naprej, bo vojna kmalu končana.

Prišli smo prodirati za sovražnikom in smo ga kmalu dohiteli, nakar smo se hitro vrgli na zemljo in začeli kopati järke, v katere smo se skrili. Ko smo se dobro zarili v zemljo, smo mirno opazovali Ruse, oni pa nas. V jarkih smo ležali do večera, potem pa so nekateri kopali järke, drugi pa so stali na straži.

Okrog polnoči je prišlo povelje, naj se pripravimo na odhod, ker bodo drugi zasedli naše pozicije. Ko so nas res zamenjali, smo odšli drugam in se ustavili šele pri nekem potoku, kjer smo bili na varnem, ker so bile ruske čete precej daleč od nas. V kraju, kjer smo se ustavili, je morala divjati huda bitka, ker smo opazili veliko ranjenih in še več mrtvih. Tisto noč so naši ujeli veliko število Rusov.

Naslednjega se je pridružil prednjim stražam, ker smo hoteli priti v bližino ruskih jarkov. Prve straže so dobile povelje, naj se po trebuhu plazijo proti so-

Nikolaj M. Siniavsky, sovjetski komisar za javna dela.

vražniku, in ko pridejo prav bližje njega, naj ga napadejo z ročnimi granatami, nakar ga bomo mi naskočili z golimi bajonetmi. Tako smo se plazili po trebuhu, Rusi pa so v presledkih streljali na nas. Ko so prišle pokati granate, so častniki ukazali naskok, nakar so Rusi planili iz jarka, mi pa za njimi. Bežali niso daleč, kajti kmalu so se obrnili proti nam in tako smo trčili skupaj. Zdelo se mi je, da je vsenaokrog velikanska zmešnjava; bil je ognjeni krst, ki me je zmedel. Spominjam se le, da so se Rusi podali, ko smo mi dobili ojačanje. Ko se je vse umirilo, smo zasedli ruske järke.

Zjutraj, ko se je zdanilo, smo šele opazili učinek ponočne bitke. Vojaki so bili vsi krvavi in močno prestrašeni. Jaz sem vse svoje kosti pretipal, ker sem mislil, da me je kje kakšen Rus oplazil, a ni bilo nič hudega, le uniformo sem imel na dveh krajih raztrgan. V bitki je bilo ubitih veliko Rusov in naših. Prvič sem spoznal, kaj je strah, ker je bilo v resnici grozno. Moštvo našega bataljona se je v bitki precej skrčilo.

Čez nekaj dni so druge čete zavezale naše pozicije, mi pa smo odkorakali proti nekemu gozdu, kjer smo se ustavili. Tam smo se mudili okrog dvajset dni in vsako noč smo morali kopati strelske järke.

Proti koncu julija smo se spet pripravili na odhod. Korakali smo osem dni skoro brez prestanka. Ustavili smo se le, kadar so nam dajali hrano. To korakanje je bilo silno utrudljivo, ker ga ni bilo ne konca ne kraja. Kavoj smo si kuhali sami, drugo hrano pa so vozili za nami. Takrat hrana ni bila baš slaba in vsak vojak je dobil tudi pol litra vina na dan.

Velika nadloga so bile uši, ki nam niso dale miru ne podnevi in ne ponoči. Večkrat si mislim še sedaj, da bi bil najbogatejši človek na svetu, če bi imel toliko ameriških centov kakor uši, katerih sem se nalezal na fronti. Kadar smo imeli priliko, smo se spravili nad uši ter jih pobijali. Zdelo se nam je, čimveč uši smo pobili, tem več smo jih imeli. Grizle so nas tako, da smo bili po životu vsi opraskani. Še danes se mi gnjusijo, kadar se zmislim na tisto pobijanje uši.

Precej časa smo ostali blizu Černovic, kjer smo pa morali delati dan in noč. Na fronti je bilo mirno, kajti le od časa do časa se je slišal kak strel. Na 27. avgusta smo spet dobili povelje za odhod in še tisti dan smo prišli do reke Njester, katero smo prekorčili. Od tu naprej smo hodili kar 16 dni skupaj, kar je bil moj najdaljši pohod. Ustavili smo se v Tarnopolu, kjer pa smo ostali le nekaj dni, dokler nas niso nadomestili drugi vojaki, nakar smo se mi vrnili nazaj.

V bližini Černovic so nas pogladi v neki gozd, potem pa preko gorovja na drugo stran. Ustavili smo se pri nekem potoku, na čigar drugi strani so bili Rusi. Razdalja med nami je bila le nekaj sto korakov in kmalu je prišlo do spopada. Ogenj so otvorili Rusi in mi smo se morali braniti. Ves teden smo bili v defenzivi. Bili smo utrjeni in lačni, ker šest dni nismo dobili nobene hrane. Konzerve, ki smo jih imeli s seboj, smo kmalu pojedli.

(Dalje prihodnjik.)

Ali ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

Janezov Janez:

URAR JANEZ

(Nadaljevanje in konec.)

Janez je zazijal, kaj takega se mu ni še pripetilo. Prepoceni! No, pa se je domislil, da so se "Amerikanci" v starem kraju radi pobahali, koliko so dali za svoje "zlate" ure in da se je fantu zdela ura baš zato prepoceni. Tepček seveda ni pomislil, da bi se prav tako lahko lagal v tem pogledu, kakor se drugi, razen morda resničnih očigancev. In Janez se je še domislil, da se mu nudi prilika za masten in izredno lahek zaslužek — malo bi svoje ure premešal, izlekel isto, ki je fantu ugajala ter mu jo ponudil: "Skoro na las podobna oni drugi, na oči samo, kakopak, kajti mehanizem je finejši in trpežnejši..." in skoro gotovo bi jo bil lahko prodal za — dvojno ceno. Toda Janez ni bil iz takega testa. Rajši je kar zmignil z rameni ter odšel od fanta brez kupčije. Ampak vsi popotni prodajalci žepnih ur tistih časov niso bili tako tankovestni — marsikateri rojak je to moral spoznati, ko se je nekoliko udomačil v novi domovini ter se naučil ne koliko razlikovati med dobro irslabo, poceni in predragro robo.

Zgodnico mi je sicer povedal Janez sam, a ne dvomim najmanj o njeni resničnosti, kajti dovolj dobro ga poznam in vem, da je ljubitelj resnice in poštenjak in tudi dovolj pameten, da ve, da bi naposled od laži ne imel nobene nega haska. (Saj baš zaradi te njegove lastnosti sem ga uvrstil med naše posebnosti, kajti takih ljudi danes res ni na pretek nikjer.) Sicer pa sem se s njegovi poštenosti že tudi sam prepričal — med njegovimi odjemalci sem.

Posebnost so tudi Janezovi dolgi, debeli in na oči neznansko okorni prsti. Nemaokrat že sem se čudil, kakor more človek s tako nerodnimi parklji izvrševati tako fino in natančno delo. Kadar vzame v roke na primer kako fino žensko zapestno uro, včasih nič večjo od gumba na suknjiču, se vedno bojim, da se b med njegovimi velikimi, okornimi prsti vsak trenutek zdrobil v prah. Toda moja bojazen je docela odveč. Ti Janezovi debeli in okorni (na oči) prsti bolj spretno obračajo jedva vidna koleščka ženske urice kot bi moji mnogo manjši prsti obračali koleščke velike ure v cerkvenem stolpu! Je že tako, da je človek lahko n pogled neroden kot dinosaver, pi je spreten pri najnatančnejšem delu, dočim je po drugi plati ni oči gibčen, učen in pripraven človek celo pri ne posebno natančnem delu neroden kot klada...

Kot sem že omenil, je pri Janezu vedno dosti vasovaveč zlasti zadnja leta, ki so nas blagoslovila s prisiljenim postopanjem. Pri njem se znajdemo ljuče najrazličnejših mnenj in na ziranj, predvsem političnih: socialisti in komunisti, demokrati in republikanci, idealisti, oportunisti itd. In tako Janez živi, kadar se začne prerokati, da se kar kadi! To mu očitno jako ugaja. Ne da bi bil prepirljive nature, še malo ne, baš nasprotno od tega, temveč enostavno zato, da sliši, kdo ima boljše argumente. Med svojimi urami, žepnimi, stenskim in budnikami, ki jih tiktaka v njegovi delavnici, rekel bi nekaj sto, se je bil namreč mož že orientiral, pozna jih do poslednjih podrobnosti, da ga že težko ogoljufava, ni se pa še docela znašel v kaos naših dobe, zato z nami vred tiplje, prisluškuje, da bi z nami vred prital do trdnih tal pod nogami. Zato ga veseli, da pridejo k njemu ljudje različnih nazorov ali misljenja ter podedabirajo, ker upa iz tega izleči neko korist, priti si bolj na jasno glede perečih sodobnih problemov. Tako radovednost je zdrava in koristna.

Zelo rad govori Janez o starih domovini. Zdi se mi, da mu ena noga še zmirom uhaja tja preko. Nekoč mu je neki znanec prinesel pokazat podoben zemljevid Slovenije in Janezove oči so s takim veseljem in užitkom potovale po tenkih nitkah začrtanih potov in cest od kraja do kraja, kakor bi dejanski hodil po domačih krajih ter jih občudoval. In potem je hotel zemljevid kupiti, toda znanec, ki je najbrž bil žrtev enake bolezni, ga ni bil pri-

pravljen dati iz rok. Kdor ni bolan od domotožja, čeprav skritega v najbolj zaklenjenem kotičku svoje notranjosti, se ne more tako zagledati v kos papirja, na katerem so topografski obrisi neke dežele, čeprav domače!

Toda tako Janeza kot nas druge so privezali k novi domovini in razmere. Tu si je postavil svoj dom, tu ima svojo družino, želi in ljudstvu se je privadil, nimam kaj pa se kolikor toliko odtujil oz. oni njemu še bolj; tu ima tako rekoč vse, tam pa — no da, spomini... Janez se tega dobro zaveda in vdal se je v to, kar je in kakor je. Kaj hoče? Tako je življenje. Nismo si ga krojili po svoji volji, željah in hrepenenju, temveč ga je ono samo skrojilo vsakemu poedincu med nami. In — "Take it or leave it!" pravi Američan in dostavi: "Življenje..."

Vzlic temu, da je Janez bolj ali manj prepričan, da lepe Pojanske doline najbrž ne bo več ridel, je stari domovini odločil lopel kotiček v svojem srcu. Drugače ne more, sicer bi ne bil pravi sin lepe Gorenjske. Ne vem, ali ga še kaka stvar tako razveseli, kakor nova slika katerega znanega gorenjskega kraja. Pred kratkim je dobil iz kraja fotografijo Gorenje vasi v Pojanski dolini — njegove rojstne vasi — in takoj jo je dal početi v več primerkih in zdaj jo ima gotovo že v okvirju in na vidnem mestu doma obesoeno. Čaj se hoče? — Človek ne more čar tako pozabiti tako lepega človeka planinskega sveta kot je Gorenjska, pa bila mladost, ki o je preživel tam, še tako trpka...

Adamičevega Lojzeta Janeza sicer predvsem zato, ker je tako epo in z ljubeznijo opisal naše kraje...

Živi pa Janez na majhni kmetiji onstran vzhodne mestne neje in redi poleg kokoši tudi nekaj krav. O Janezu kot farnarju je znana tale zabavna zgodba:

Ameriški kosi (robini) so zelo ačni na črešnje. Niti tako dolgo ne počakajo, da bi dozorele. Jedva začno zardevati, že jih odpirajo ti pernatci snedenci. In tako so ti nepridiprivi grozili ljudem obrati do golega Janezove menda edino črešnjo, kar pa Janezu ni bilo in ni bilo po glavi. Poskusil je s strašili, — ptičje se niso dali uplašiti. Nazadnje se je Janez ujezil. "Čakajte, požrešneži, vam jo bom že zagodel!" jim je zapretel napol zrel in napol v šali, poiskal nekaj mrežic, zlezel v črešnjo ter zavil posamezne vršice v mrežice. "Tako, zdaj si jih pa le privoščite, lakote snedene!" se je školeželno posmehoval kosom. "Niste pustili, da bi črešnje drugače dozorele, naj pa v mreži!" Ampak robin je brihtna živalca in Janez je pozabil računati s tem dejstvom. Ko se je nekaj dni pozneje ozrl v svojo črešnjo, je na svoje nemajhno presenečenje našel mreže raztrgane in krošulje obrane...

Janez je trezen človek. Alkohol v njem nima prijatelja. Zato

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in to tako, da se naroči na eno od dveh različnih cenovnih lestvic. Če se naroči na eno od dveh različnih cenovnih lestvic, se naroči na eno od dveh različnih cenovnih lestvic. Če se naroči na eno od dveh različnih cenovnih lestvic, se naroči na eno od dveh različnih cenovnih lestvic.

Za Društvo, države in Kanado \$6.00	Za Cicerone in Chicago je \$1.00
1 tednik in..... 4.00	1 tednik in..... 1.00
2 tednika in..... 3.60	2 tednika in..... 0.80
3 tednike in..... 3.20	3 tednike in..... 0.60
4 tednike in..... 2.80	4 tednike in..... 0.40
5 tednikov in..... 2.40	5 tednikov in..... 0.20
Za Evropo je..... \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Mon Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je naša lastnina. Pošljite: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNT ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bo moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto lista Prosveto. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo snižati datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošljite naročnino na list Prosveto vsoto \$.....

1) Ime..... Čl. društva M.....
 Naslov.....
 Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od naslednjega člana družine:
 2)..... Čl. društva M.....
 3)..... Čl. društva M.....
 4)..... Čl. društva M.....
 5)..... Čl. društva M.....
 Mesto..... Država.....
 Nov naročnik..... Star naročnik.....

"MOJ DRAGI MALI SINCEK SEDA JE KOT MALI SPACEK"

Bil je zelo suh in ni imel nobene apetita; nič več nisem vedela, kaj mi je storiti."

Matero pravijo, Trinerjevo grenvino je ravno pravo zdravilo za podhranjene otroke. Njena vsebina vsebuje snovi, ki jih je zdravilo na veda iznajti mogla za odpravo zaprtice, slabega apetita, glavobola, zgage spanca, plinov, slabega dihanja, nečiste kože in sitnosti v zvezi s prebavnimi nereditmi. Prijazno piti in dobro zanesljivo družino zdravilo. V vseh lekarnah.

TRINER'S ELIXIR OF BITTER WINE

Joseph Triner Company, Chicago

SLOVENSKA NARODNA PORNA JEDNOTA

Izdaja svoje publikacije in posebno list Prosveto za korist ter potrebno agitacijo svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nihakor ne za propagando drugih pornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno glasilo. Torej agitatorni dopisniki in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev se ne pošiljajo listu Prosveto.